

Коалиција Сите за правично судење

Проект:

**Следење на институционалниот одговор
против изборните нерегуларности**

**Извештај за напредок
(Progress Report)**

Скопје, декември 2008

Следење на институционалниот одговор против изборните нерегуларности

Автори:

*проф. д-р Тања Каракамишева
Александар Чичаковски*

Издавач:

*Коалиција Сите за правично судење
ул. Македонија бр. 11/2-10
1000 Скопје, Р. Македонија
тел/факс: +389 2 3215-263
e-mail: contact@all4fairtrials.org.mk
www.all4fairtrials.org.mk*

За издавачот:

Аница Стојковска Томшиќ, Извршен Директор

Уредник:

Беким Хоџа, Проект Координатор

Дизајн, корица и печатење:

*Печатница ФАМА - Скопје
тел: 3212-002
e-mail: famarben@hotmail.com*

Поддржано од:

Organization for Security and Co-operation in Europe
Spillover Monitor
Mission to Skopje

FOUNDATION ФОНДАЦИЈА
OPEN ИНСТИТУТ
SOCIETY СОЦИЈАЛНО
INSTITUTE ИНСТИТУТСТВО
MACEDONIA МАКЕДОНИЈА

Содржината на ова издание не секогаш
неминовно ги претставува погледите или позицијата на
Набљудувачката Мисија на ОБСЕ во Скопје

Содржина

Вовед.....	4
Прв дел: Анализа на вонредните парламентарни избори од 2008 година – слабости и лоцирани проблеми согласно фазите низ кои минува изборниот процес во Република Македонија.....	9
1. Регистрација на избирачите и ажурирање на избирачкиот список – слабости и констатирани проблеми.....	11
2. Постапка на кандидирање.....	11
Институционален одговор на констатираните проблеми.....	12
3. Изборна кампања и медиумско претставување.....	12
Институционален одговор на констатираните проблеми.....	14
4. Изборна администрација и ден на гласање.....	15
Институционален одговор на констатираните проблеми.....	16
5. Гласање и заштита на избирачко право.....	17
Институционален одговор на констатираните проблеми.....	17
6. Слабости и проблеми во постапката на пресметување на гласовите.....	18
Институционален одговор на констатираните проблеми.....	18
7. Финансирање на изборната кампања и финасиски извештаи.....	19
Институционален одговор на констатираните проблеми.....	19
Втор дел: Кривично-правна заштита на изборниот процес.....	20
1. Пријавени лица.....	21
2. Структура на пријавените дела.....	21
3. Место на извршување на пријавените дела.....	22
4. Организираност при извршувањето на пријавените дела.....	23
5. Постапување на јавните обвинителства.....	23
6. Времетраење на постапката.....	25
Трет дел: Заклучоци.....	27
Прилог - Табела на кривични случаи.....	29

Извештај за напредок (Progress Report) на Проектот за Следење на институционалниот одговор по однос на изборните нерегуларности поврзани со предвремените парламентарни избори во 2008 год.

Вовед

Овој извештај е производ на Проектот „Следење на институционалните одговори по однос на изборните нерегуларности“ кој се имплементира од страна на Коалицијата „Сите за правично судење“ од втората половина на 2008 и кој ќе продолжи со имплементација во првата половина на 2009 год. Проектот е финансиран од Мисијата на ОБСЕ во Скопје (во текот на 2008 год.) и од Фондацијата Институт отворено општество – Македонија (во текот на 2009 год.). Општата цел на проектот е да се придонесе кон демократски изборен процес и владеење на правото во Република Македонија.

Оваа општа проектна цел произлезе од состојбата која настана по распишувањето на предвремените парламентарни избори и бројните нерегуларности кои објективно се случија во текот на изборниот процес. Генералната оценка на акредитираните домашни и меѓународни набљудувачи е дека клучните заложби на ОБСЕ и Советот на Европа на предвремените парламентарни избори 2008 не биле исполнети и дека големиот број нерегуларности укажува на фактот дека одредени сегменти од изборниот процес биле сериозно влошени за разлика од претходните изборни циклуси. Домашните и меѓународните набљудувачи на изборниот процес во текот на предизборната кампања, особено во деловите со доминантно албанско население, континуирано регистрирале случаи на насилство и заплашување како врз гласачите и политичките конкуренти, така и врз изборната администрација¹. На изборниот ден, на 1 јуни, и на последователните прегласувања, од страна на набљудувачите биле

---

¹ Граѓанска асоцијација МОСТ, Финален извештај за предвремените парламентарни избори 2008

детектирани организирани активности на насилен начин да се наруши процесот на гласање што резултираше со невозможност за избирачите во многу места слободно да ја изразат својата волја². Во повеќе избирачки места гласањето и не започна поради кражба на изборниот материјал³, додека на голем број избирачки места беше востановено полнење на гласачките кутии, проблеми со записниците за гласањето како и идентични потписи во избирачките списоци⁴.

Токму поради ваквиот контекст на изборниот процес, Проектот „Следење на институционалните одговори по однос на изборните нерегуларности“ настојува да даде објективна и сеопфатна слика за институционалните одговори на изборните нерегуларности, а со цел да се придонесе кон повторно воспоставување на довербата на јавноста во изборниот процес и во демократските капацитети на земјата. Ова е особено важно со оглед на тоа што Република Македонија има прифатено меѓународни обврски и заложби (особено со членството во ООН, ОБСЕ, Советот на Европа и други меѓународни организации), за спроведување на фер и демократски изборен процес. Фер и демократски избори е неопходност и во процесот (репер) за успешно и забрзано интегрирање на земјата во Европската унија. Изборниот процес беше предмет на детална опсервација и во последниот Извештај на Европската комисија за напредокот на Република Македонија од 5 ноември 2008 год.

Проектот во себе ги спојува невладиниот сектор, стручната јавност и меѓународната заедница и како таков треба да претставува своевиден патоказ за државните институции за идно подобро справување со изборните нерегуларности.

Овој Извештај за напредокот дава пресек на моменталната состојба во постапувањето на државните институции согласно податоците кои Коалицијата успеа да ги собере во изминативе неколку

---

² Прелиминарни заклучоци, ОБСЕ/ОДИХР, 2 јуни 2008, Во еден од инцидентите кој се случил во Арачиново едно лице се здобило со фатални повреди, додека со тешки огнестрелни повреди се здобило и едно лице во инцидент кој се случил во Чаир. Во Гостивар две избирачки места биле затворени кога бил украден избирачкиот материјал од страна на вооружени лица и сите членови на ИО биле исфрлени од избирачкото место. Гласањето исто така било затворено во текот на утрото и во општината Чучер Сандево каде приближно 30 непознати лица влегле во избирачкото место, ги застрашил членовите на ИО и го украде изборниот материјал. Во постапката на гласање од страна на домашните и меѓународните набљудувачи биле забележани многу неправилности.

³ ОБСЕ/ОДИХР, финален извештај за предвремените парламентарни избори 2008, стр.18, Во селото Горна Бањица и во општина Сарај во две избирачки места.

⁴ ОБСЕ/ОДИХР, Финален извештај за предвремените парламентарни избори 2008, стр.18

месеци на имплементација на проектните активности. Сепак, постојано треба да се има предвид дека повеќе постапки и институционални реакции против изборните нерегуларности, особено во обвинителството и судството, се уште се во тек. Исто така, треба да се има предвид дека при собирањето на податоците, и покрај напорите на Коалицијата, различни институции информираа за постапките кои се водат кај нив според различни критериуми и методологија. Дополнително, поголем број на прашања кои се опфатени во овој Извештај за напредокот се само наведени како проблем и ќе бидат подетално разработени во Конечниот извештај кој би бил финализиран кон средината на 2009 год.

Коалицијата „Сите за правични судење“ овој набљудувачки процес го спроведе според својата стандардна методологија. Преку директни обраќања и контакти со државните институции, како и преку својата мрежа на набљудувачи на судски постапки, Коалицијата собира емпириски материјал кој е предмет на стручна анализа од страна на двајцата консултанти: проф. д-р Тања Каракамишева⁵ (автор на првиот дел) и Александар Чичаковски⁶ (автор на вториот дел). Извештајот е составен од три дела: првиот дел се однесува на проблемите на самиот изборен процес и прашања кои се директно поврзани со него, додека вториот дел се однесува на кривично-правната заштита на изборниот процес. Третиот дел накратко ги сумира првичните заклучоци до кои се доаѓа врз основа на анализираниите податоци. За разлика од своите досегашни проекти за набљудување, овој пат Коалицијата го прошири својот фокус и на други државни институции, а не само на судството. Затоа, Извештајот претставува единствен придонес во оваа сфера во Република Македонија и би требало да им биде од корист на повеќе институции: судството, органите на извршната власт како и на независните органи и тела инволвирани во изборните процеси.

Конечно, во овој воведен дел потребно е да се даде и краток осврт на меѓународните и европските стандарди за спроведување на фер и демократски избори, како референтна точка односно призма низ која се согледува и анализира изборниот процес во Република Македонија.

---

⁵ Вонреден професор на научната област Уставно право и политички систем на Правниот факултет „Јустинијан Први“ и Заменик член на Венецијанската комисија при Советот на Европа од Република Македонија.

⁶ Правен аналитичар во граѓанската асоцијација МОСТ и магистрант во областа на кривичното право и криминологија при Правниот факултет „Јустинијан Први“.

Имено, во изборното право се прави разлика меѓу европски и меѓународни стандарди. Европските стандарди се содржани во европските документи, додека меѓународните, најчесто, во договорите и документите на ООН.

Стандардите се содржани во два вида правни инструменти: инструменти кои немаат и кои имаат правна задолжителност. Првата група на правни инструменти во кои се содржани европски стандарди кои немаат правнообврзувачки ефект за државите припаѓаат на т. н. "меко" право (soft law)⁷.

Иако овие правни стандарди се правно незадолжителни, сепак авторитетот на организациите кои ги утврдуваат значат нивна морална и експертска тежина на кои Европа особено инсистира, со што тие се политички обврзувачки (како на пример стандардите на ОБСЕ)⁸.

Европските правни инструменти кои влегуваат во групата "hard core" содржат задолжителни изборни стандарди⁹.

Меѓународните изборни стандарди кои имаат правнообврзувачки ефект се содржани во:

- членот 21 од Универзалната декларација за човековите права,
- членот 25 (б) од Меѓународната конвенција за граѓански и политички права,

---

⁷ Интересни размислувања за "мекото" право како производ на глобализациските промени кои ја променија улогата на државата и ја насочија насоката на движење на редокот кон промовирање и заштита на регулаторни стандарди кои се градат според универзалните, а не според националните интереси. Види во трудот на: D. Shelton, *Commitment and Compliance: What Role for International Soft Law?*, <http://www.ceip.org/programs/global/semshelton.htm>.

⁸ Како **изборни стандарди со незадолжителен карактер** се набројуваат оние содржани во:

- а) Изборните препораки од 2002 година на Венецијанската комисија усвоени во форма на **Кодекс на добра практика во изборните прашања** од страна на Парламентарното собрание на Советот на Европа на 28 јануари 2003 година, а прифатен и од Комитетот на министри при Советот на Европа;
- б) **Препораките за демокраски избори на ОБСЕ и земјите учеснички од 2003 година** и
- в) **Декларацијата за критериумот слободни и фер** избори усвоена од Интерпарламентарниот совет на неговата 154 сесија во Париз 1994 год.

⁹ Тоа се: **Првиот протокол (член 3) од Европската конвенција за човековите права**, членот 6 од **Конвенцијата за учество на странците во јавниот живот на локално ниво**, јуриспруденцијата на **Европскиот суд за човекови права** во врска со примената на членот 3 од првиот протокол на ЕКЧП, **основниот закон – чл. 8 б (1) од Договорот на ЕУ, директивите на Советот 93/109 и 94/80 од ЕЗ и слично.**

- членот 1 од Конвенцијата за политичките права на жената,
- членот 5 од Меѓународната конвенција за елиминација на сите форми на расна дискриминација и
- членот 7 од Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација на жените и слично.

Зголемувањето на бројот на меѓународните и европски стандарди е несомнен показател за напредокот на соработката, демократизацијата и владеењето на правото во меѓународната заедница. Станува збор за инструменти кои во процесот на хармонизирањето, унификацијата и примената на најдобрите вредности, принципи, практики и техники на демократските избори ги легитимираат политичките власти во државите.

Меѓународните и европските стандарди треба да се почитуваат во услови кога недостасуваат меѓународни и европски правнообврзувачки документи посветени на изборните прашања кои подетално би ја разработиле оваа проблематика. Во потрага по систем во кој ќе се појават супранационални стандарди во сферата на изборите, меѓународните организаци, Советот на Европа и Европската комисија се концентрираат на промовирање на т. н. макро-услови како вредности и принципи кои ќе се јават како заштитници на демократската содржина на слободните и фер избори. Организацијата на изборите и изборните системи се прашања оставени во традиционална надлежност на националните држави.

Прв дел: Анализа на вонредните парламентарни избори од 2008 година – слабости и лоцирани проблеми согласно фазите низ кои минува изборниот процес во Република Македонија

Општи напомени за структурата на правната рамка посветена на изборите во Република Македонија

Секоја држава самостојно ги одредува правилата кои ја чинат содржината на правната рамка за изборната материја, при што државата има право самостојно да одлучи за тоа каков изборен систем ќе воспостави и со какви изборни правила ќе го спроведува изборниот процес. При изборот на правилата нормално е дека државата мора да води сметка и за обврските што ги има преземено како потписник на меѓународните, односно европските документи кои директно или индиректно ги уредуваат изборните прашања.

Државите-членки на Советот на Европа, во кои влегува и Република Македонија, при зачленувањето во организацијата, потпишуваат дека се обврзани да ги спроведуваат изборите (претседателски, парламентарни и локални) преку целосно почитување и исполнување на европските стандарди.

Оваа обврска е дел и од Европската конвенција за човековите права.

Во оваа смисла, примената на стандардите содржани во Кодексот за добри практики за изборните прашања на Венецијанската комисија во Република Македонија се смета за неопходен чекор во насока на примена и почитување на преземените обврски. Доколку некоја држава одлучи да не ги почитува препораките од Венецијанската комисија, а како резултат на тоа некој граѓанин поднесе жалба пред Европскиот суд за човековите права поради повреда на Европската конвенција за човековите права, државата ќе мора добро да ја образложи причината зошто не ги почитувала препораките и Кодексот на Венецијанската комисија пред Судот иако требала тоа да го стори.

Инаку, правната рамка согласно која се спроведуваат изборите во Република Македонија е Уставот на Република Македонија, Изборниот законик на Република Македонија кој стапи на сила на 31. март 2006 година како и најновите измени и дополнувања на Изборниот законик.

Правниот систем на РМ предвидува неколку канали за заштита на избирачките права и обезбедување на фер и демократски изборен процес. Првиот канал е постапката за заштита на избирачките права која се води пред изборните органи кои се надлежни за обезбедување законитост во спроведувањето на изборниот процес. Во однос на одлуките на изборните органи предвидена е судска заштита на избирачките права што се обезбедува преку Врховниот суд (со измените и дополнувањето на Изборниот законик од октомври 2008 пред Управниот суд). Вториот процесен канал за институционален одговор на изборните нерегуларности е прекршочната постапка која се води пред прекршочните судови. Во овој контекст, особено е значаен и кривично – правниот одговор на изборните нерегуларности, кој е исто така облик на судска заштита на избирачките права (кривично-правниот одговор е предмет на разгледување во вториот дел).

Обемот и ефикасноста на институционалниот одговор на изборните нерегуларности е детерминиран како од правниот инструментариум, но уште повеќе од институционалните капацитетите и од волјата за нивно доследно применување од страна на надлежните органи. Прашањето се усложнува со фактот дека политичката структура која добила легитимитет преку изборите треба да ги открива и гони сторителите на изборните нерегуларности¹⁰. Меѓутоа, во демократските општества, каде се почитува владеењето на правото друга алтернатива и нема затоа што граѓаните очекуваат претходно прифатените правила на игра да се почитуваат и сторителите на нерегуларности да се казнуваат, бидејќи во спротивно доаѓа до губење на довербата на граѓаните во изборниот процес или до сомневање во регуларноста на изборните резултати, што во крајна линија ја доведува во прашање легитимноста на самите избрани претставници.

---

¹⁰ Камбовски, Казнено право – посебен дел, трето издание, Скопје, 1997, стр.139

1. Регистрација на избирачите и ажурирање на избирачкиот список – слабости и констатирани проблеми

Во Финалниот извештај на Граѓанската асоцијација МОСТ се констатирани проблеми со избирачкиот список¹¹. Иста констатација е содржана и во конечната верзија на извештајот на ОБСЕ/ОДИХР каде што е нагласено дека во 8% од избирачките места посетени од Мисијата за набљудување на изборите на ОБСЕ/ОДИХР имало лица на кои не им било дозволено да гласаат, бидејќи не биле на избирачкиот список.¹²

2. Постапка на кандидирање

Слабости и проблеми во постапката на кандидирање

На предвремените парламентарни избори во 2008 година, во постапката на кандидирање и постапката на потврдување на кандидатските листи беа воочени неколку проблеми:

- а) шест листи на Македонските обединети сили - Семакедонска работничка партија немаа изјави за прифаќање на кандидатурите заверени кај нотар,
- б) потврдената листа на кандидати за избор на пратеници во Изборната единица бр. 6 поднесена од ВМРО-Народна партија немаше отворено жиро-сметка со назнака „за изборна кампања“, во рок од 48 часа по потврдувањето на листата,
- в) сличностите со имињата и презимињата на кандидатите во кандидатските листи на Социјал-демократската партија на Македонија со имињата и презимињата на носителите на кандидатските листи од Коалицијата “Сонце” и

---

¹¹ Види: Предвремени парламентарни избори 2008, **Финален извештај на Граѓанската асоцијација МОСТ**, Скопје, 2008 година, (стр. 17).

¹² Види: Предвремени парламентарни избори 1 јуни 2008 година, Мисија за набљудување на избори на ОБСЕ/ОДИХР, Конечен извештај, Варшава, 20 август, 2008 година, (стр. 10).

г) на кандидатската листа за изборната единица бр. 2 на коалицијата предводена од ВМРО-ДПМНЕ се најде кандидат на кого со правосилна судска пресуда му била изречена казна затвор од најмалку шест месеци.

Институционален одговор на констатираните проблеми

По однос на првата ситуација, Државната изборна комисија со решение ги отфрли сите шест листи на партијата Македонските обединети сили - Семакедонска работничка партија поради некомплетна документација.

По однос на втората ситуација, Државната изборна комисија со решение ја поништи веќе потврдената листа, бидејќи партијата ВМРО-Народна не го почитувала законскиот рок од 48 часа по потврдувањето на листата на кандидати да отвори жиро-сметка со назнака „за изборна кампања“, согласно член 71, став 1 и 2 од Изборниот законик.

По однос на третата ситуација, Државната изборна комисија заклучи дека кандидатските листи на Социјал-демократската партија на Македонија ги исполнуваат сите законски услови поради што не постојат законски основи за поништување на листите.

По однос на четвртата ситуација, ДИК донесе решение за потврдување на кандидатската листа со образложение дека Уставниот суд на РМ има заземено став дека ова не може да биде услов за изборна функција.

3. Изборна кампања и медиумско претставување

Слабости и проблеми во организирањето и водењето на изборната кампања како и во постапката на медиумското претставување на изборните кандидати

1. Забележана беше повреда на член 186 од Изборниот законик, уништување на изборни плакати (знамиња на политичка партија) за

време на одржување предизборни митинзи на политичките партии како и неколку нарушувања на јавниот ред и мир.

2. Првиот посериозен проблем кој се појави околу изборната кампања на последните, но истиот се провлекува и низ сите претходни парламентарни и други избори, е предвременото започнување на изборната кампања преку предвременото медиумско претставување на кандидатите на партиските листи пред граѓаните. Со тоа се прекрши членот 74 од Изборниот законик каде што се вели дека изборната кампања започнува 20 дена пред денот определен за одржување на изборите и не смее да трае 24 часа пред денот на изборите и на денот на изборите.

3. Непочитување на законската обврска за рамноправен пристап во претставувањето на изборните програми на кандидатите. Истовремено, треба да се напомене дека Собранието на Република Македонија пред да се самораспушти не донесе одлука за правилата за рамноправен пристап во медиумското претставување по предлог на Советот за радиодифузија со што го прекрши членот 75, став 3 од Изборниот законик на РМ. Советот за радиодифузија донесе упатство за медиумско претставување.

4. Непочитување на обврската за должината на траењето на изборното претставување во смисла на избалансирано и непристрасно покривање на изборите во вкупната програма на медиумите како и повреда на принципот на пропорционалност според бројот на утврдени листи на кандидати.

5. Прекршување на изборниот молк особено на 31. мај и 1. јуни, но и при прегласувањето во некои избирачките места на 14. и 15. јуни од страна на повеќе медиуми¹³.

---

¹³ **Подетално во информацијата на Советот за радиодифузија на Република Македонија** дадена на прес конференција на 26. јуни, 2008 година. На 31. мај изборниот молк го прекршиле МТВ1, МТВ2-Програма на албански јазик, Македонско радио-Прва програма, ТВ Сител, ТВ Шутел од Скопје, ТВ Здравкин од Велес, ТВ Кисс од Тетово, ТВ Гурра од Кичево и ТВ Нова од Гевгелија. На 1. јуни, на денот на изборите, молкот го прекршиле ТВ Сител, ТВ А1, ТВ Алсат М, Радио Канал 77, ТВ Скајнет, ТВ БТР и ТВ МТМ од Скопје, ТВ Нова од Куманово и ТВ Кисс од Тетово, додека на 14. јуни изборниот молк го прекршиле МТВ1, ТВ Алсат-М, Македонско радио-Прва програма, и ТВ Кисс од Тетово, а на 15. јуни, на денот на повтореното гласање во некои избирачки места, молкот не го почитувале МТВ1 и ТВ Канал 5. За овие прекршувања Советот ја известил Агенцијата за електронски комуникации која согласно Изборниот законик поведе неколку прекршочни постапки кон овие субјекти.

6. Општините и градот Скопје не ја испочитувале законската обврска за обележување на местата каде што е дозволено да се истакнуваат плакати без надоместок за секој подносител на листи одделно.

7. Во неколку случаи постои евидентна повреда на член 84 од Изборниот законик кој се однесува на потрошените средства во текот на изборната кампања надвор од дозволения лимит утврден за секој организатор на кампањата. Се бележи нецелосност на партиските финансиски извештаи, непрецизност и нејасност во ставките содржани во извештаите и нереалност на износот кој е прикажан како потрошен во однос на вистински реализираните трошоци во кампањата. Во финалниот извештај на проектот ќе бидат подетално презентирани проблемите поврзани со финансиските извештаи, финансирањето на партиите и контролата на надлежните државни институции.

Институционален одговор на констатираните проблеми

1. Од страна на МВР поднесено е само едно прекршочно барање во Основниот суд Тетово, за повреда на член 186 од Изборниот законик, поради уништување на изборни плакати (знамиња на политичка партија), на место определено за нивно истакнување пред уредно закажан митинг. Поднесени се и уште осум прекршочни барања во основните судови: Тетово, Гостивар, Куманово, Струга и Штип, за нарушување на јавниот ред и мир, од Законот за прекршоците против јавниот ред и мир, од Законот за оружјето и Законот за безбедност на сообраќајот на патиштата. Обвинети се 18 лица кои биле сторители или соучесници во сторувањето на овие прекршоци. Овие прекршоци се направени за време на изборната кампања и на денот на гласањето претежно на територијата на Тетово и на Гостивар (шест случаи), а само по еден случај имало во Штип, Струга и Куманово.

2. Околу предвременото започнување на изборната кампања преку предвременото медиумско претставување на кандидатите на партиските листи пред граѓаните нема податок за институционален одговор, односно институционална реакција во насока на казнување на лицата (медиумите) кои ја започнале кампањата предвремено. Државната изборна комисија излезе со став дека не станува збор за предвремено започнување на кампања, туку за политичка активност на кандидатите.

3. Советот за радиодифузија на Република Македонија изрече 45 мерки согласно Законот за радиодифузната дејност и 132 укажувања согласно упатството за медиумско претставување и како најчести прекршувања се утврдени следниве: а) надминување на дозволените средства за политичко рекламирање, б) злоупотреба на програми што не се поврзани со изборите во функција на изборната кампања, в) одвојување на повеќе време од дозволеното за политичко рекламирање, г) несоодветно објавување на податоци од испитувањата на јавното мислење и слично.

Агенцијата за електронски комуникации има поднесено 28 пријави заради прекршување на изборниот молк согласно одредбите од Изборниот законик, од кои 12 се завршени со судска одлука во прв степен.

Во 8 судски одлуки се изречени глоби за правното лице во висина од 200.000 денари, во две глоба за правното лице во висина од 210.000 денари, во една глоба за правното лице во висина од 100.000 денари, и во една глоба за правното лице во висина од 300.000 денари, како и 8 судски одлуки со глоба за одговорното лице во медиумот во висина од 10.000-30.000 денари¹⁴.

Има поднесено 4 жалби против првостепените одлуки до Апелациониот суд во Скопје, од кои една е отфрлена со решение поради неблаговременост.

4. Изборна администрација и ден на гласање

Слабости и проблеми во изборната администрација (ДИК, ОИК, ИО) и слабости и проблеми на денот на гласањето

1. Согласно финалниот извештај на Граѓанската асоцијација МОСТ, нејзините ангажирани набљудувачи известиле дека во 45 случаи избирачките одбори не ги поседувале сите потребни изборни материјали како и 303 случаи на задоцнето отворање на гласачките места што се, всушност, пропусти во работата на избирачките одбори.

2. Како пропусти во работата на избирачките одбори се набележуваат и забележаното полнење на гласачките кутии, палењето и одземањето на гласачкиот материјал, гласањето во име на друг, семејното и

---

¹⁴ Информациите се преземени од прашалниците за набљудување кои се пополнети од страна на набљудувачите на Коалицијата „Сите за правично судење“, подготвени за потребите на овој проект.

групното гласање, непочитувањето на постапката за идентификација на гласачите и слично.

3. Кај спроведеното гласање за избирачите кои се на отслужување на воениот рок, казна затвор или притвор и за внатрешно раселените лица, набљудувачите на Меѓународната мисија за набљудување на изборите забележале 5 случаи каде што избирачките одбори не обезбедиле соодветни услови за тајност на гласањето, односно во 24% од набљудувањата не биле почитувани правилата за процесот на гласањето.¹⁵

4. Државната изборна комисија, во поголем број случаи, не поведе прекршочни постапки во случаите кои беа претходно наведени (предвременно започнување со изборната кампања, необјавување на местата од страна на општините за бесплатно истакнување плакати и друг вид на изборен материјал и слично).

5. ДИК не успеја да обезбеди максимална заштита на учесниците во изборниот процес кога нивните права беа загрозени во текот на изборната кампања.

Институционален одговор на констатираните проблеми

1. ДИК разреши шест претседатели на Општинските изборни комисии во Сарај, Липково, Тетово, Брвеница, Боговиње и Гостивар поради сериозни изборни нерегуларности.

2. Кај избирачките одбори каде што беше констатирано нарушување на изборниот процес во вид на полнење на гласачки кутии, ДИК не изврши промена на нивните членови.

3. МВР информираше дека од вкупно 25 случаи на поведена постапка за внатрешна дисциплинска постапка 18 се веќе завршени, од 13 случаи на 13 полицајци им е изречена дисциплинска мерка намалување на платата во висина од 15% за наредните 6 месеци, додека за останатите 5 постапката е завршена и се чека на мерките. За 7 други случаи постапката е сè уште во тек, а 13 полицајци се

---

¹⁵ Види: Предвремни парламентарни избори 1 јуни 2008 година, Мисија за набљудување на избори на ОБСЕ/ОДИХР, Конечен извештај, Варшава, 20 август, 2008 година, (стр. 23).

суспендирани од своето работно место и против нив е поведена прекршочна постапка¹⁶.

5. Гласање и заштита на избирачко право

Слабости и проблеми во постапката на гласање и заштита на избирачкото право

1. За изборите кои се одржаа на 1. јуни 2008 година до ДИК беа поднесени приговори од: ДПА (вкупно 15), ДУИ (вкупно 13), Сонце-Коалиција за Европа (вкупно 1), ТМРО (вкупно 1), и Коалицијата ВМРО-ДПМНЕ (вкупно 28). Приговорите беа поднесени поради повреди на Изборниот законик во постапката на гласање на 376 избирачки места.

2. За повторените избори од 15. јуни 2008 година до ДИК беа поднесени приговори од: ДПА (вкупно 16) и ДУИ (вкупно 8)¹⁷.

3. За повторените избори од 29. јуни 2008 година до ДИК беа поднесени приговори од Партијата за демократски просперитет (вкупно 4)¹⁸.

Институционален одговор на констатираните проблеми

1. ДИК постапи по сите поднесени приговори во законски утврдениот рок и донесе решенија.¹⁹

2. ДИК ги поништи резултатите во 197 избирачки места од кои 38 беа поништени по службена должност, додека резултатите во останатите избирачки места беа поништени поради неточни или непотпишани записници од членовите на ИО, поради гласање во име на друг,

---

¹⁶ Види: **Information on Disciplinary Cases in MOI Related to Election Irregularities (10 August) како и Конечен извештај на ОБСЕ/ОДИХР, 2008, (стр. 29).**

¹⁷ Види: <http://www.sec.mk:90/index.php/prigovoriresenija/-01062008>,
<http://www.sec.mk:90/index.php/prigovoriresenija/-15062008>,
<http://www.sec.mk:90/index.php/prigovoriresenija/dik2906>.

¹⁸ За правниот основ на приговорите подетално ќе се осврнам во финалниот извештај на проектот.

¹⁹ За решенија на ДИК и жалбите односно одлуките на Врховниот суд подетално ќе се осврнам во финалниот извештај на проектот.

поради несоодветност на бројот на излезените избирачи и бројот на гласачките ливчиња во избирачките кутии и слично.

Индикативен е податокот што во постапката по приговори и жалби во однос на гласањето во првиот изборен круг, ДИК при вршење на увид во изборниот материјал од 100 избирачки места, во 94 утврдил нерегуларности најчесто извршени со гласање на едно лице повеќе пати.²⁰ Доказ за ваквите нерегуларности најчесто биле изводите од избирачките списоци, во кои со еден ист потпис се потпишувани повеќе гласачи кои наводно го искористиле своето право на глас, а кај одреден број на случаи бројот на употребените гласачки ливчиња воопшто не соодвествувал на бројот на гласачите кои го искористиле своето право на глас. Во сите овие случаи, и покрај постоењето на основи за сомневање за сторени кривични дела, изборните органи не ги пријавуваат делата.

3. По одлуките на ДИК три политички партии поднесоа жалби до Врховниот суд на Република Македонија.²¹

6. Слабости и проблеми во постапката на пресметување на гласовите

1. Во 111 избирачки места пребројувањето на гласовите беше оценето како лошо од страна на набљудувачите на ОБСЕ односно како многу лошо во 15% од посетените избирачки места.

2. И во ОИК каде што се наоѓаат овие 111 избирачки места беше забележано лошо, односно многу лошо сумирање на изборните резултати.

Институционален одговор на констатираните проблеми

1. Во најголем дел од избирачките места каде што се забележани вакви неправилности ДИК го поништи гласањето со решение.

---

²⁰ Види: Предвремени парламентарни избори 1 јуни 2008 година, Мисија за набљудување на избори на ОБСЕ/ОДИХР, Конечен извештај, Варшава, 20 август, 2008 година, (стр. 21).

²¹ Види: Предвремени парламентарни избори 1 јуни 2008 година, Мисија за набљудување на избори на ОБСЕ/ОДИХР, Конечен извештај, Варшава, 20 август, 2008 година, (стр. 26).

7. Финансирање на изборната кампања и финасиски извештаи

Слабости и проблеми во постапувањето по финансиските извештаи на политичките партии за финансирањето на изборната кампања

1. Во сите поднесени финансиски извештаи од трошењето на средства за изборната кампања се забележува непрецизност и нејасност во ставките содржани во извештаите и нереалност на износот кој е прикажан како потрошен во однос на вистински реализираните трошоци во кампањата. Во Финалниот извештај на проектот ќе бидат подетално презентирани проблемите поврзани со финансиските извештаи, финансирањето на партиите и контролата на надлежните државни институции земајќи ги предвид податоците од извештајот на Државниот завод за ревизија во врска со изборите.

Институционален одговор на констатираните проблеми

Во однос на финансирањето на кампањите, ОБСЕ/ОДИХР во својот извештај забележал дека не постојат ефикасни механизми за контрола²² и дека останува впечатокот дека одредени организатори на кампања ги надминале законските лимити. Ваквите наоди се потврдени и со Заклучоците од седницата на Државната комисија за спречување на корупција одржана на 5-6.08.2008. И покрај тоа, ДИК досега нема поведено прекршочна постапка за повреда на одредбите за финансирање на изборната кампања согласно членот 180 од Изборниот законик, ниту пак е иницирана постапка за кривична одговорност согласно член 165-а од Кривичниот законик.

---

²² ОБСЕ/ОДИХР Финален извештај за предвремените парламентарни избори 2008, стр.11

Втор дел: Кривично-правна заштита на изборниот процес

Општи напомени

Кривичниот законик на Република Македонија предвидува девет кривични дела против изборниот систем: Спречување на избори и гласање (член 158), Повреда на избирачкото право (член 159), Повреда на слободата на определување на избирачите (член 160), Злоупотреба на избирачкото право (член 161), Поткуп при избори и гласање (член 162), Повреда на тајноста на гласањето (член 163), Уништување на изборни исправи (член 164), Изборна измама (член 165), Злоупотреба на средствата за финансирање на изборната кампања (член 165-а)²³. Тие се систематизирани во посебна глава (глава шеснаесетта) која носи наслов „Кривични дела против изборите и гласањето“. Заеднички групен објект на заштита на кривичните дела против изборите и гласањето е изборниот систем кој претставува збир од принципи и процедури кој треба да обезбеди слободни, непосредни и демократски избори што е и темелна вредност на уставниот поредок на Република Македонија. Друг групен објект на заштита е активното и пасивното избирачко право, односно правото на еднакво, општо и непосредно избирачко право, правото на секоја граѓанин да учествува во вршењето на јавна функција како и принципот на остварување на тие права единствено преку слободни избори со тајно гласање.

Законските битија на сите кривични дела со измените и дополнувања на Кривичниот законик²⁴, претрпеа измени во делот на пропишаните казни, во насока на нивно драстично поострување, а некои од кривичните дела претрпеа измени и во самите описи на законските битија на кривичните дела, додека пак со чл. 165-а се вовеле нова инкриминација: Злоупотреба на средствата за финансирање на изборна кампања. Од законските битија на кривични дела, се забележува дека истите пружаат солидна казнена правна заштита. Сепак, практиката покажува дека кај одредни инкриминирани дејствија постојат одредени непрецизности и дека за одредени изборни нерегуларности не е обезбедена целосна казнено – правна

---

²³ Ова е нова инкриминација воведена со измените од 2006 година;

²⁴ Службен весник на РМ бр.73/06

заштита, односно дека се потребни одредени корекции и допрецизирања во дејствијата на извршување на одредени кривични дела, дека е потребна градација кај некои кривични дела преку предвидување квалифицирани облици, но и привилегирање на некои дејствија на извршување во насока на релаксирање на казнената политика во однос на нив. Во однос на идентификуваните проблеми преку споредбено – правен метод во финалниот извештај ќе бидат дадени компаративни согледувања и неколку предлози и сугестии. Во понатамошниот текст, ќе се даде осврт на некои аспекти од кривично-правната заштита во практиката по предвремените парламентарни избори во 2008.

1. Пријавени лица

По одржаните парламентарни избори во 2006 год. до основните јавни обвинителства, биле поднесени кривични пријави против вкупно 28 лица²⁵, додека по одржаните предвремените парламентарни избори 2008 се поднесени 211 кривични пријави од страна на МВР против 213 лица²⁶ како и 11 кривични пријави против 142 лица од страна на политичката партија ДУИ²⁷.

Ваквото значителното зголемување на пријавени сторители на кривични дела во однос на парламентарните избори 2006 може да се толкува дека е резултат на значителното нарушување на некои сегменти од изборниот процес со зголемен број на насилства и заплашување што во крајна линија е регистрирано и од страна на набљудувачите на изборите, но од друга страна може да се толкува и како зголемување на ефикасноста во откривање и гонење на сторителите на кривични дела од страна на надлежните органи.

2. Структура на пријавените дела

Од податоците кои Коалицијата ги доби од дописите од страна на јавните обвинителства се забележува дека најголем број предмети се оформени во однос на кривичното дело Спречување на избори и гласање, додека значително помал број се однесуваат на кривичните

---

²⁵ Витларов, Анализа на кривично правната заштита на изборите и гласањето, 2008

²⁶ Податокот е добиен од Набљудувачката мисија на ОБСЕ во Скопје

²⁷ Допис од ОЈО Тетово од 24 ноември 2008

дела Злоупотреба на избирачкото право, Повреда на избирачкото право и во однос на кривичното дело Уништување на изборни исправи. Притоа, поголем дел од оформените предмети за делото Спречување на изборите и гласањето се однесуваат на делото предвидено во чл.158 ст.2, што значи дека осомничени се товарат пред се за извршени дела со употреба на оружје или експлозивни направи, со примена на насилство спрема повеќе лица, како и во случаи кога делото е извршено од страна на организирана група или на повеќе избирачки места. Насилниот начин на извршување на оваа дело се потврдува и со податокот дека во поголем број предмети, осомничените за делото Спречување на изборите и гласањето истовремено се гонат и за делото Недозволено изработување, држење и тргување со оружје или распрскувачки материјали.

При споредување на структура на пријавените дела со структурата на нерегуларности кои се утврдени од страна на набљудувачите (види вовед) се забележува дека иако како најзачестени нерегуларности се појавува семејното гласање, гласањето наместо друг и полнење на гласачки кутии што на некој начин сугерира дека во структурата на пријавените кривични дела ќе доминираат дејствијата кои ќе се супсумираат под кривичните дела Злоупотребата на избирачкото право, Повреда на тајноста на гласањето или Повреда на слободата на определување на избирачите, сепак таква ситуација не се појавува во структурата на пријавените кривични дела.

3. Место на извршување на пријавените дела

Во поглед на местото на извршување од пријавените дела, се забележува дека најмногу кривични дела се пријавени во ОЈО Гостивар (опфатен е и Дебар) каде се оформени 23 предмети против 111 лица²⁸, потоа следуваат ОЈО Тетово каде се оформени 20 КО предмети против 83 лица и 2 непознати сторители²⁹, ОЈО Скопје каде има оформено 5 КО предмети против 19 лица, ОЈО Струга 2 КО предмети против 3 лица и ОЈО Струмица 1 КО предмет против 1 лице. Во поглед пак на прашањето дали делата се извршени на гласачкото

---

²⁸ Допис од страна на Основното јавно обвинителство Гостивар до Коалицијата Сите за правично судење од 28.10.2008 година;

²⁹ Допис од страна на Основното јавно обвинителство Тетово до Коалицијата Сите за правично судење од 24.11.2008 година;

место, од дописите на јавните обвинителства каде се наведени и кратки описи на кривично - правните настани се забележува дека се појавуваат поголем број на дела кои се извршени надвор од гласачките места.

Ваквите податоци укажуваат дека најголемиот дел се сторени во северо – западниот дел на државата, и она што е интересно дека се појавува одреден број кривичните дела против изборите и гласањето кои се извршени надвор од избирачките места.

4. Организираност при извршувањето на пријавените дела

Во дури 74% од предметите оформени во ОЈО Гостивар³⁰ и 65% од предметите оформени од страна на ОЈО Тетово³¹ во врска со делата против изборите и гласањето се забележува учество на 3 или повеќе лица во извршувањето на дејствието. Ваквиот податок се потврдува и со податокот дека поголем дел од пријавените лица се гонат за делото Спречување на изборите и гласањето од чл.158 ст.2, од причина што делото е извршено од страна на организирана група или на повеќе избирачки места што упатува на заклучок дека помеѓу извршителите на кривичните дела против изборите и гласањето постоел одреден степен на организираност и координација со цел извршување на ваков вид на кривични дела. Овој заклучок се поткрепува и со случајот К. бр. 45/08, каде седумина беа осудени за делото Злосторничко здружување од член 394 од КЗ и каде судот утврдил дека целта на создавањето на групата е вршење на кривични дела против изборите и гласањето.

5. Постапување на јавните обвинителства

Во поглед на постапувањето на Јавното обвинителство Тетово по пријавените дела, од податоците кои Коалицијата Сите за правично судење ги доби со дописот од 24.11.2008 година може да се утврди дека биле оформени 20 предмети по поднесени пријави од страна на СВР Тетово. Во поглед на оформените предмети заклучно со датумот

---

³⁰ Допис од страна на Основното јавно обвинителство Гостивар до Коалицијата Сите за правично судење од 28.10.2008 година;

³¹ Допис од страна на Основното јавно обвинителство Тетово до Коалицијата Сите за правично судење од 24.11.2008 година;

на дописот на ОЈО Тетово во 10 предмети има поднесено барање за спроведување на истрага за 53 лица. Во 3 предмети со кои се опфатени 10 лица и 2 непознати сторители по спроведената истрага е побарано дополнување на истрагата. За 6 предмети со кои се опфатени 12 лица има поднесено обвинение по завршена истрага. Во еден предмет со кој се опфатени 8 лица по завршената истрага предметот е вратен на јавниот обвинител на одлука. Од дописот се забележува и дека 11 кривични пријави против 142 лица се поднесени од страна на политичката партија ДУИ. По однос на овие пријави од страна ОЈО Тетово се побарани потребни известувања од СВР Тетово.

Во поглед на постапувањето на Јавното обвинителство Гостивар по пријавените дела, од податоците кои Коалицијата Сите за Правично Судије ги доби од дописот од 28.10.2008 година може да се утврди дека биле оформени 23 предмети по поднесени пријави од страна на СВР Гостивар. Во поглед на оформените предмети заклучно со датумот на дописот 9 предмети со кои се опфатени 55 лица се наоѓале во фаза на истрага, додека 14 предмети со кои се опфатени 56 лица се наоѓале во фаза на собирање на потребни известувања.

Во ОЈО Скопје се оформени 5 предмети против 19 лица од кои за 8 лица е отфрлена кривичната пријава или е запрена истрагата.

Во ОЈО Струга се оформени 2 предмета против 3 лица, додека во ОЈО Струмица има оформено 1 предмет против 1 лице за кое е запрена истрагата. Сите овие наведени податоци околу постапувањето на Јавните обвинителства се табелирани и наведени се изворите на податоците во вид на прилог на крајот на овој извештај.

Како еден од главните проблеми кој влијае врз ефикасноста на гонењето на сторителите на кривичните дела против изборите и гласањето, од страна на јавните обвинители, се нотира проблемот со неможност за обезбедување на правно релевантни докази³². Поради недостаток на докази, дадени се голем број на изјави за откажување од гонење на пријавените дела. проблемот произлегува од постоењето на страв кај гласачите и изборната администрација да посведочат за настаните поради заканите од партиските активисти. Така, се посочува за појава на менување на изјава дадена во информативни разговори и исказ пред истражен судија, како и појави

---

³² Ibid

на одбегнување на извршувањето на оваа граѓанска должност³³. Од друга страна, се забележува некоординација на органите на прогон со ДИК во процесот на обезбедување на правно релевантни докази, па така само во неколку случаи од страна на јавните обвинителства се побарани известувања од ДИК во однос на определени кривично правни настани, иако голем број на докази за сторени кривични дела се утврдени од страна на ДИК во постапките за заштита на избирачките права.

6. Времетраење на постапката

Од податоците од досега набљудуваните предмети во однос на времето поминато од моментот на приемот на обвинителниот акт во судот, па се до закажувањето на првото рочиште произлегува дека само во 50% од случаите инструктивниот рок од 30 дена за закажување на рочиштето е испочитуван, меѓутоа сепак за истакнување е дека отстапувањата не се од поголеми временски интервали.

Во поглед на времетраењето на веќе завршените постапки во прв степен, од стадиум на обвинување до објавување на пресуда, во 1 случај постапката траела од 15 до 30 дена, во 1 случај траела до 45 дена, и во 2 случаи траела до 100 дена што укажува на фактот дека во однос на овие набљудувани постапки, на лицата обвинети за кривични дела против изборите и гласањето извршени на парламентарните избори 2008 година им е судено во разумен рок и со доста голем степен на итност во постапувањето.

Во однос на одлагањата на главниот претрес во 6 набљудувани случаи интервалот на одлагањето е до 30 дена, во 1 случај во интервал од 31 до 60 дена и во 1 случај одлагањето трае подолго од 60 дена што довело главниот претрес да започне одново. Како причина за одлагање само во 20% од случаите се појавува отсуството на еден или повеќе од релевантните актери, додека во 80% од случаите рочиштето е одложено заради прибавување нови докази или заради подготвување на одбраната. Притоа, се појавува како интересен податокот дека не постои случај на одлагање на главниот претрес поради необезбедување на присуство на обвинет,

---

³³ Ibid

што донекаде доведува до заклучок, дека рационално се користат мерките за обезбедување присуство на обвинетите. Забележливо е и дека кај предмети во кои е изречена мерката притвор спрема обвинетото лице(а) забрзување во постапувањето што во крајна линија е и логично бидејќи по притворските предмети се постапува согласно со начелото на итност.

Од досега добиените податоци како најчеста причина за одлагање на главниот претрес се јавува потребата за прибавување на докази со 50% од случаите, што само ја потврдува тезата дека обезбедувањето на правно релевантни докази е главниот проблем во процесуирањето на овие дела. Во овој случај тие се појавуваат како главната причина за (не)обезбедување континуирано одвивање на главниот претрес.

Трет дел: Заклучоци

Врз основа на погоре изнесените согледувања за моменталната состојба со постапките во однос на институционалните одговори против изборните нерегуларности, се доаѓа до следниве заклучоци:

1. Евидентна е потребата од **зајакнување на капацитетот на Државната изборна комисија во сите фази од изборниот процес**. Посебно треба да се работи на унапредување на персоналниот, професионалниот, стручниот, техничкиот и едукативниот капацитет на Државната изборна комисија, како и на потребата од поголема координација и поврзаност меѓу ДИК и останатите државни органи кои обезбедуваат логистичка поддршка во изборниот процес (Министерство за правда, Министерство за внатрешни работи, Агенција за државни службеници и слично).

2. Фактот дека **ДИК на вонредните парламентарни избори не успеја да обезбеди максимална заштита** на учесниците во изборниот процес кога нивните права беа загрозени во текот на изборната кампања непосредно имплицира потреба Државната изборна комисија да покаже **поголема енергичност и одлучност во примената на законските одредби**. ДИК ќе треба да покаже поголема заинтересираност за активно креирање решенија (упатства, мислења, итн.) за квалитетно подобрување на изборниот процес во Република Македонија.

3. Државната изборна комисија треба да демонстрира подготвеност брзо и одлучно да се справува со сите проблеми кои настануваат како резултат на работата на пониските изборни органи. Иста таква подготвеност ДИК треба да покаже и кога се справува со нерегуларностите кои ги предизвикуваат учесниците во изборниот процес. Државната изборна комисија не смее да остане пасивна и да не поведе прекршочни постапки во случаи на евидентно кршење на законските одредби од страна на изборните учесници особено во делот на изборната кампања. И уште еднаш се повторува потребата стриктно да се предвиди законска надлежност **ДИК да води прекршочни постапки и да изрекува прекршочни санкции**. **Неопходно е ДИК и законски да се определи како прекршочен орган.**

4. Поради констатираните повреди на законските одредби во делот на финансирањето на изборната кампања од страна на учесниците во изборниот процес уште еднаш се наметнува потребата од промена на законската регулатива во делот на времето кога ревизиските извештаи треба да бидат доставени до ДИК и утврдување на директни последици по учесникот на изборите доколку Државниот завод за ревизија евидентирал незаконско трошење на средства во текот на кампањата.
5. Во однос на начинот на извршување на кривичните дела постои зголемување на примената на елементи на насилство, при вршењето на кривичните дела против изборите.
6. Изостанува ефикасен институционалниот одговор во однос на дејствијата со кои се повредува слободата на определување, неутуѓивоста на избирачкото право и тајноста на гласањето.
7. Заострената казнена политика во однос на кривичните дела против изборите и гласањето која се изврши 2006 година, не даде позитивен резултат на полето на генералната превенција.
8. Постои големо намалување на предмети од една во друга фаза во текот на кривичното гонење.

Прилог: Табела на кривични случаи

Место	Пријавени лица од МВР ¹	Број на лица за кои е:				Подигнато обвинение	Пресуди во прв степен	Лица ослободени од обвинение	Број на лица кои се огласени за виновни
		Оформен предмет во ЈО ²	Отфрлена кривичната пријава или е запрена истрагата	Се бара или веќе се спроведува истрага или се собираат потребни известувања					
ОЈО Скопје	37	19	8	1	10	3	0	13 ³	
ОЈО Тетово ⁴	69	83	-	80	3	1	0	1 ⁵	
ОЈО Гостивар ⁶	102	111	3	108	1	1	1	0	
ОЈО Струга ⁷	1	3	-	2	1	1	-	1 ⁸	
ОЈО Струмица ⁹	2	1	1	0	0	-	-	-	

¹ Податокот е добиен од Набљудувачката Мисија на ОБСЕ во Скопје

² ЈО на РМ, 02 сеп 2008

³ 1 лице казна затвор 6.5 год, 6 лица по 6 год. Затвор, 2 лица по 5год 3 мес., 2 лица по 1.5 год., 1 лице - 1 год. 7 месеци, 1 лице – 3.5 год.

⁴ ОЈО Тетово, 24 ное 2008

⁵ 1 лице казна затвор од 1 год.

⁶ ОЈО Гостивар, 31 окт 2008

⁷ ЈО на РМ, 02 сеп 2008

⁸ 1 лице казна затвор од една год.

⁹ ЈО на РМ, 02 сеп 2008